

Znameniti Jevrej arapske Španije

Hazdai Ibn Šaprut, savjetnik i ministar omajadskog kalifa (arapska vladarska titula) Španije, Abd el Rahmana III. Kao njegov diplomata, obavljao je mnoge misije u muslimanskim i hrišćanskim zemljama. Ostvariće kontakte i prepisku i sa kraljevstvom Hazara.

Hazdai Ibn Šaprut, živio je na početku perioda koji zovemo *Zlatno doba* ili *Zlatne godine* Jevreja Španije. To je vrijeme procvata kulturnog, ekonomskog i naučnog života Jevreja u Španiji, koja je u to vrijeme politički i teritorijalno podijeljena između hrišćanskih španskih kraljevina na sjeveru i arapskog kalifata dinastije Omajada na jugu. Prvi je Jevrej koji je zauzeo visoki službeni položaj u političkom životu Španije i o kome imaju dostupne pisane informacije.

Rođen je oko 915 u gradiću Hean u istočnoj Andaluziji, odakle je njegov otac kao imučan čovjek došao u Kordobu, glavni grad Omajadskog kalifata. Umro je između 970 i 990 u Kordobi. Bio je doktor, diplomata, učenjak i vođa jevrejske zajednice u Španiji. Tokom svoje mladosti Hazdai je stekao kompletno znanje hebrejskog, Talmuda, arapskog i latinskog - jezika kojima su se služili i koji su govorili jedino visoki sveštenici. Studirao je medicinu i bavio se istraživačkim radom na polju medicine, te je tvrdio da je otkrio univerzalni lijek zvan „Al Faruk“. Postao je lični ljekar arapskog kalifa Abd al Rahmana III (912-961) i njegova ličnost od povjerenja, uspješan savjetnik, a kasnije i njegov ministar spoljnih poslova. Kada je diplomatska delegacija iz Vizantije, 940.godine, došla u Kordobu donoseći sa sobom kao poklon poznati i priznati farmaceutski rukopis *Dioskorides*, Hazdai je bio član grupe učenih ljudi koja ga je sa grčkog prevela na arapski jezik. Poslije ovoga, imajući veliko povjerenje u njegovo obrazovanje, sposobnost i odgovornost, kalif Abd al Rahman ga imenuje na jednu od najznačajnijih pozicija u zemlji - upravnika poslova carine u lukama kalifske Andaluzije.

Iskazao je svoj talenat i u brojnim diplomatskim aktivnostima. Kada je 953.godine u Kordobu došao opat Johan od Gerca kao emisar Svetog rimskog cara Ota I, pregovore je u kalifovo ime vodio Hazdai. Godine 956. poslat je zajedno sa mavarskim pregovaračem na dvor kralja Leona da bi pregovarali o miru. Vrhunac njegove diplomatske aktivnosti bila je misija 958.godine kada je poslat na dvor kraljevine Navare, kod španskog princa Sanča, krunisanog

ali zbačenog kralja Leonea, koga je još ranije liječio od gojaznosti. Taj uspjeh mu je pomogao da ubijedi hrišćanskog kralja i njegovu baku Todu da odu u Kordobu i postignu mirovni sporazum sa kalifom. Pojava dvoje hrišćanskih vladara u muslimanskoj Kordobi bila je događaj od velikog političkog značaja i predstavljala važan diplomatski podvig. Uz cijenjene pozicije koje je stekao na dvoru kalifa, istovremeno postaje i lider jevrejske zajednice u mavarskoj Španiji i sponzor i mecena intelektualaca i učenih Jevreja. Imenovao je rabina Mošu ben Hanoha, emisara vavilonske ješive, za glavnog rabina Kordobe, izbjeglicu kojeg je sudbina životnih okolnosti učinila robom, a koga su kordobski Jevreji slučajno, ne znajući ko je, otkupili od njegovih tamničara. Time je jevrejska zajednica postala nezavisna od vodstva koncila vavilonskih gaona, što je bio važan istorijski momenat za razvoj jevrejske zajednice u Španiji.

Hazdai je bio veoma aktivan u životu jevrejske zajednice. Putovao je i u Vizantiju gde je od tamošnje carice Helene uspio obezbijediti slobodu propovijedanja jevrejske religije u njenom carstvu, u zamjenu za njegovo zauzimanje za zaštitu hrišćana u muslimanskoj Andaluziji. Takođe je išao i kod cara Konstantina VII da traži zaštitu za Jevreje južne Italije, a pomagao je i politički se zauzimao i za slobodu vjerskog i svekolikog drugog života Jevreja južne Francuske. Bio je donator i slao je novac jevrejskim vjerskim školama (ješivama) u Suri i Pumbediti. Da bi pomogao jevrejske talmudske studije, Hazdai je pribavio talmudske rukopise iz vavilonskih jevrejskih škola i poklonio ih studentima Akademije u Kordobi, čije je osnivanje i sam pomogao, zajedno sa pomenutim ravom Moše ben Hanohom, emisarom iz Vavilona.

Ješiva (akademija) u Kordobi čiji su utemeljivači Moše ben Hanoh, emisar iz Vavilona i Hazdai Ibn Šaprut diplomata arapskog kalifa Abd al Rahmana III.

Tokom tih godina Španija je postala jedan od glavnih centara za izučavanje Tore u svijetu. Pomogao je i obnovu učenja hebrejskog jezika i poezije među španskim Jevrejima. To je omogućio kupovinom brojnih knjiga na hebrejskom jeziku i time je dao podršku jevrejskim učenicima, sledbenicima i pristalicama koji su pohađali akademiju, a koji su željeli edukaciju na hebrejskom jeziku.

Svim ovim aktivnostima dao je lični pečat i ogroman doprinos *Zlatnim godinama* jevrejske kulture u Španiji i Andaluziji, kao i kulture u Španiji uopšte.

Kada je saznao da u istočnoj Evropi postoji država - Hazarsko kraljevstvo, u kojoj dio stanovnika i plemstvo žive po principima Judaizma, Hasdai je započeo korespodenciju - prepisku sa tamošnjim kraljem. Odgovor koji je dobio od kralja Jozefa (960) dao mu je informacije i uvid u društveno-političko i ekonomsko stanje u hazarskom kraljevstvu u to vrijeme, kao i detaljan izveštaj o okolnostima konverzije Hazara na judaizam. Hazdai je od kralja dobio i poziv da posjeti hazarsko kraljevstvo, ali nema podataka o tome da li je do te posjete i došlo.

Tekst priredio: Aron Albahari